t: 088 888 6666
e: info@ltonoord.nl
w: www.ltonoord.nl

Postadres:
Postbus 240
8000 AE Zwolle

Hoofdkantoor:
Zwartewaterallee 14
8031 DX Zwolle

Het College van Gedeputeerde Staten van Utrecht
Postbus 80300
3508 TH UTRECHT

Per e-mail:
Hanke Bruins Slot - secretariaatbruinsslot@provincie-utrecht.nl
Arne Schaddelee - secretariaatschaddelee@provincie-utrecht.nl

Datum: 7 oktober 2021 Referentie: UT/PR/MvD/21.087

Betreft: **10-puntenplan: hoe een juridische escalatie nog voorkomen kan worden**

Geacht college,

Als stikstofcollectief landbouw Utrecht hebben wij de stukken voor de gebiedstafel van 30 september voorbereid. Wij kunnen niet anders dan concluderen dat wij veel idealistischer zijn en meer haast hebben dan de provinciale en landelijke overheid om tot een oplossing te komen. Om 'schot in de zaak te krijgen' hebben wij de tien punten waarop dit dossier bij de overheid vastzit verwoord in een 10-puntenplan (bijlage I).

Versnellingsakkoord Duurzaam Evenwicht en uitwerken gebiedsgerichte aanpak in pilotgebieden
Om geen tijd te verliezen, stellen wij voor om in de tijd dat de provinciale overheid en Rijksoverheid de basis op orde brengen, met de maatschappelijke partners aan de gebiedstafel te werken aan een doorvertaling van het versnellingsakkoord Duurzaam Evenwicht naar de provincie Utrecht. Ook blijven we ons uiteraard inzetten voor het uitwerken van de gebiedsgerichte aanpak in de pilotgebieden Nieuwkoop en Zuidwest Utrecht. Met deze drie acties hopen wij het moment te bespoedigen dat wij op een zinvolle wijze deel kunnen nemen aan de gebiedsprocessen in de overige gebieden.

Reductie resultaat na twee jaar = 0
Het is nu twee jaar geleden dat melkveehouders de resultaten van de Proeftuin Veenweiden presenteerden: 65% reductie door een combinatie van techniek en management. Er zijn verschillende innovaties onderweg. In de melkveehouderij kan tot 70% (slechts één voorbeeld) en meer gereduceerd worden. Ruim méér dan in de meeste gebieden nodig is. Zet een groep van 15, 30, 40 boeren bij elkaar met de vraag om stikstof te reduceren en wij komen met een plan. Dat we buiten in de gebieden nog nul resultaat bereikt hebben in twee jaar, ligt niet aan de wil, nog aan het oplossend vermogen in de landbouw.

Het ontbreekt na twee jaar praten nog steeds aan:
1. Heldere gegevens: hoe staat de natuur ervoor en hoeveel ontwikkelruimte is nodig?
2. Concreet doel: hoeveel emissiereductie is nodig[1]?
3. Instrumenten die functioneren: vergunningen, grondinstrument, financieringsinstrumenten.
4. Beschikbare middelen, vermoedelijk de belangrijkste in dit alles: wie betaalt de rekening?!

Duurzaam evenwicht Utrecht
Landelijk is in mei dit jaar het versnellingsakkoord Duurzaam Evenwicht aangeboden door Natuurmonumenten, Natuur & Milieu, LTO Nederland, VNO-NCW, MKB Nederland en Bouwend Nederland. Dit omdat de huidige stikstofwet onvoldoende stikstofruimte vrijspeelt om uit deze crisis te investeren. In het versnellingsakkoord wordt stikstofreductie uitstoot versneld van 26% (Wsn) naar 40% in 2030. Dit volgens de principes perspectief voor ondernemer én natuur, kosten en baten zijn in balans, gebiedsgerichte uitwerking. Praktisch gaat het om emissieloze mobiliteit, verduurzaming van de industrie, bouw- en energiesector en wat betreft de landbouw inzet op innovatie, vrijwillige verplaatsing en vrijwillige stoppersregeling. Duidelijk daarbij is - voor alle partijen - dat de landbouw financiële steun nodig heeft om 40% stikstof te reduceren in krap 10 jaar.

Samenwerken met vertrouwen of doordouwen?
De basis om aan de gebiedsprocessen te beginnen ontbreekt in de huidige documenten, door het ontbreken van de bovengenoemde vier punten, voor de landbouw niet een klein beetje, maar volledig. Het toch doorzetten van gebiedsprocessen op deze basis zal leiden tot een vertrouwensbreuk en dwingt de landbouw met de rug tegen de muur tot juridische stappen. Om daaruit weg te blijven - immers wij werken liever aan oplossingen dan aan het vergroten van problemen - komen wij met dit 10-puntenplan.

Verharding en juridisch conflict ligt op de loer
Van meet af aan hebben wij ons zeer bereid getoond om te werken aan emissiereductiedoelen in gebiedsprocessen. Onze boodschap is vanaf oktober 2019 dezelfde: geef aan hoeveel stikstofruimte je nodig hebt en wij maken een plan om versneld stikstof vrij te spelen. Daarbij gaat het zowel om emissiereductie om de depositie op natuur terug te brengen als om tijdelijk extra ontwikkelruimte voor uitbreidingsprojecten wonen, werken verkeer, zolang deze ontwikkelingen nog niet emissieloos gerealiseerd kunnen worden. We zijn echter eindeloos veel tijd kwijt aan het benoemen van wat daarvoor nodig is. Bovendien is het voor de zogenaamde PAS-melders en interim-uitbreiders op dit moment niet mogelijk om mee te doen in gebiedsprocessen omdat zij geen nieuwe financieringen aan kunnen gaan voor welke maatregel dan ook.

Verdelingsvraagstuk: wie betaalt de rekening?
De stikstofcrisis is een verdelingsvraagstuk van schaarse gebruiksruimte: hoe verdelen we de gebruiksruimte aan stikstof die in zijn totaal af zal moeten nemen. De landbouw is in dit verdelings-vraagstuk uniek: de landbouw is de enige sector die in omvang niet kan groeien en waar er door enerzijds innovatie en anderzijds verplaatsers en stoppers (autonoom stopt 4% per jaar) al op korte termijn in potentie veel stikstofruimte vrijgespeeld kan worden. Het enige punt is dat de landbouw dit niet kan klaarspelen uit de gewone bedrijfsvoering. De marges zijn simpelweg te dun en de (vervangings)-investeringen te groot. Er zal dus geld bij moeten (innovatie/omschakelfonds) om deze bijzondere inspanning te kunnen leveren. Ook moet er meer grond met een hogere natuurwaarde en dus een lagere commerciële productiewaarde onder de blijvende bedrijven gebracht worden om ruimte te maken voor biodiversiteit en het sluiten van kringlopen. De schuifpuzzel om grond van stoppers en verplaatsers onder de blijvende bedrijven te krijgen moet daartoe ondersteund worden met een grondbank en herwaarderingsfonds (herallocatiefonds).

[1] De landelijke doelstelling - reductie van 50% in 2035 alle sectoren samen met als referentie 2018 - is helder. Twee vragen staan nog open: 1) hoe ziet de opgave in Utrecht eruit? 2) Zijn we klaar als de opgave gehaald is?

Na twee jaar praten en aandragen van oplossingen, die wij dus helaas niet zonder instrumenten en middelen van de overheid kunnen realiseren, kunnen wij ons niet aan de indruk onttrekken dat de aangedragen oplossingen niet opgepakt worden omdat de overheid intern verdeeld is over welk ministerie, departement of welke bestuurslaag welk deel van de rekening moet betalen. Dit vertroebelt en verstoort het gesprek over welke maatregelen er nodig zijn en wat deze maatregelen kosten.

Stikstofaanpak op basis (gedwongen) opkoop en verplaatsing onhoudbaar
In bijlage II, nadere toelichting op het 10-puntenplan, lichten wij toe waarom de huidige stikstofaanpak - die zwaar inzet op opkoop van piekbelasters en verplaatsing van bedrijven - op los zand gebouwd is. De cijfermatige en juridische onderbouwing is ondeugdelijk, het einddoel ongewis en het is dus erg onzeker of het maatregelenpakket van opkoop en verplaatsing leidt tot het beoogde reductieresultaat. En daarmee ontbreekt de zekerheid die nodig is om vergunningruimte te vinden voor het legaal houden van bestaande vergunningen en het afgeven van nieuwe vergunningen voor wonen, werken en wegen. Het is niet voor niets dat er een 'extra opgave vanuit het Rijk' boven de gebiedsprocessen hangt en er in Den Haag noodmaatregelen als onteigening en intrekken vergunningen voor stikstofruimte verkend worden. Hoe wil je tien eigenaren onteigenen, als twintig eigenaren samen aanbieden voor een fractie van de onteigeningskosten 140% van de stikstofruimte vrij te spelen? En vergunningruimte intrekken kan juridisch misschien, maar wat zal de rechter zeggen over de financiële compensatie van deze ondernemer waarvan de vergunningruimte wordt ingetrokken voor natuur of om ruimte te maken voor een nieuwe ontwikkelopgave?

Kan een confrontatie nog voorkomen worden?
We zien het moment dat er een juridische aanvaring gaat plaatsvinden nu snel op ons afkomen. Het werk van MOB en de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland laten ons paradoxaal genoeg zien dat we in geval van confrontatie een sterke zaak hebben. Is het echt nodig om tot een aanvaring te komen en daarmee de problemen nóg groter te maken? Of gaat de overheid nu alles op alles zetten om de bakens en het werk te verzetten dat nodig is, om verder ongeluk te voorkomen en te zorgen dat we uit deze crisis kunnen wegdraaien?

Nu actie nodig om escalatie te voorkomen
Wij geven met deze brief en ons 10-puntenplan bij herhaling en met klem aan welke klussen de overheden - als wetgevende en uitvoerende macht - zullen moeten klaren. Als deze brief leest als een noodklok, dan hebben we de juiste toon geraakt. Wat ons betreft is een juridische escalatie nog te voorkomen, maar het is wel vijf voor twaalf. De overheid vraagt ons keer op keer mee te praten over de aanpak. En keer op keer geven wij aan wat daarvoor nodig is, inclusief kostenplaatje. En ondertussen wordt de ene na de andere ingrijpende beleidswijziging aangekondigd en lekken er onbehoorlijke adviezen uit die op een ongekende wijze inbreken op het eigendoms- en gebruiksrecht. We zijn nu op een punt gekomen waarop verder praten geen zin heeft zolang de overheid de wettelijke en financiële verantwoordelijkheid verzaakt om de basis op orde te brengen. Met nog meer praten worden de gaten in wet- en regelgeving en beschikbare middelen niet gevuld. Het is aan de overheden om NU ACTIE te ondernemen op de tien punten die wij in de talloze besprekingen in de afgelopen twee jaar naar voren hebben gebracht maar die telkens met bevlogen bewoordingen over samenwerking 'vooruitgeschoven' werden. Met de Rechtbank Midden-Nederland roepen wij vrij vertaald (zie letterlijke tekst bijlage II, ad 6) de overheid op: alstublieft geen woorden meer over samenwerking, maar daden. Lever het werk dat alleen u als overheid kan leveren en dicht de gaten in de wet- en regelgeving op onderstaande tien punten. Dan kunnen wij eindelijk gaan reduceren.

Wij praten wel, maar worden wij ook gehoord?
Gezien het resultaat dat er na twee jaar is bereikt, hebben wij als landbouwvertegenwoordigers gefaald in het overbrengen wat er nodig is om boeren mee te laten doen aan een gebiedsproces. Wij lopen als landbouwvertegenwoordigers niet weg van tafel en zullen de initiatieven, behoeften en noden van de achterban op de gebiedstafels blijven leggen. We blijven zoeken naar woorden om duidelijk te maken dat boeren een oplossing willen zijn maar zich tot op heden door het systeem en de regels gevangen gehouden voelen in het frame van het probleem, zoals de uitkeringsgerechtigden zich in de

toeslagenaffaire gevangen hebben gevoeld - en financieel nog steeds gevangen gehouden worden - in het frame van de fraudeur. Het aantal stoppers en bedrijfsopvolgers dat financieel of mentaal afhaakt gaat ontzettend hard. De politiek hoeft zich absoluut geen zorgen te maken 'of er wel genoeg boeren willen stoppen', maar 'of er nog wel genoeg jonge, hoogopgeleide boeren in Nederland blijven' die het bedrijf willen en kunnen doorzetten en verduurzamen. Als er één punt is dat u ter harte neemt uit deze brief, laat het dan dit punt zijn en handel ernaar voor het te laat is.
Na twee jaar inzet met nul resultaat is de rek is er bij de achterban echt uit. Als het Rijk op vitale onderdelen niet levert. Als het 'huiswerk' op niveau van Rijk en provincie – huiswerk dat er al bijna twee jaar ligt – nóg niet af is. En als provincie met de hete adem van het Rijk in de nek blijft doorduwen op het starten van gebiedsprocessen waarvoor de basis qua inzicht, middelen en de instrumenten om doelen te kunnen halen ontbreekt. Dit met als argumentatie de 'wettelijke verplichtingen vanuit het Rijk'. Dan gaat toch gebeuren wat wij graag hebben willen voorkomen: de boel komt juridisch op scherp te staan.

Samenvattend
Gezien de 10 losse eindjes die nog bij de provinciale en Rijksoverheid aan elkaar geknoopt moeten worden om op een zinvolle wijze deel te kunnen nemen aan een gebiedsproces, zien we op dit moment geen mogelijkheden om - de pilotgebieden uitgezonderd - vanuit het gebied actief deel te nemen aan de gebiedsgerichte aanpak stikstof. Om stikstofreductie te bespoedigen werken wij graag met de partners aan de gebiedstafel aan de doorvertaling van het versnellingsakkoord Duurzaam Evenwicht en praten we parallel daaraan graag met de provincie verder om te komen tot heldere gegevens (hoe staat de natuur ervoor en hoeveel ontwikkelruimte is nodig), een concreet doel (hoeveel emissiereductie is nodig), instrumenten die functioneren (vergunningverlening, grondinstrument, financieringsinstrumenten) en de benodigde middelen.

Namens het Stikstofcollectief landbouw Utrecht,

Bert van Donselaar, voorzitter Paul Rijken, secretaris

Bijlagen

Bijlage I	10-puntenplan
Bijlage II	Nadere toelichting 10-puntenplan
Bijlage III	Uitwerking motie "Niet blind varen op stikstofdoelstelling"